

Den bibelske sionismens historie

Teologi, folkeopplysning og vekkelse

Tekst: Eva Olsvold Sundar

Troen på løftene til jødene i europeisk kristen historie

Vi har ingen samlende betegnelse for kristne som har vektlagt at Guds løfter til jødene fortsatt står ved lag. I begynnelsen var de kjent under betegnelsen "Gjenopprettelsesbevegelsen", men fra og med slutten av 1800-tallet ble de oftere omtalt som kristne sionister. Den kristen sionistiske bevegelse har vokst kraftig i antall og innflytelse de siste 50 årene, men dens røtter går langt tilbake.

På en måte kan man si at kristen sionisme går helt tilbake til begynnelsen, i det første århundre e.Kr., fordi det alltid har vært kristne som har trodd på, og undervist i profetordet. Men som en klar teologi, så hadde kristen sionisme sin begynnelse blant de pietistiske protestantene i det 16. århundre og kanskje enda mer i det 17. århundre blant puritanere i England. Men allerede i 1587 var det en mann ved navn Francis Kett som ble brent levende på bålet for å ha uttrykt sin tro på profetenes løfter om at jødene ville få landet sitt tilbake. I 1607 utga den engelske presten og bibelkommentatoren, Thomas Brightman, en bok som het "Åpenbaring av åpenbaringen". Her skrev han: «Skal jødene vende tilbake til Jerusalem igjen? Ingenting er mer sikkert; profetene bekrefter det overalt». Denne troen på jødernes tilbakekomst til landet er årsaken til at de som trodde og lærte dette, fikk navnet kristne sionister, og ofte var de forfulgt.

Men sionisme er mer enn en ide eller et fokus for de spesielt bibelinteresserte. Det er først og fremst forbundet med den jødisk politiske bevegelse fra slutten av det 19. og begynnelsen av det 20. århundre, hvor jødernes returrett til Israel var hovedfokus. Det er ikke vår oppgave å utrede for dette her, men bare å minne om at sionisme som begrep har et bibelsk opphav, som i århundrer og årtusener har handlet om jødernes håp om tilbakevendelse til landet Israel. Dette håpet er knyttet til deres egne profeters skrifter og det var disse skriftene som begynte å "våkne til liv" også blant de kristne på 1700-tallet.

GJENOPPRETTERBEVEGELSEN

Ved tidspunktet for det 18. århundre var den kristne sionistiske bevegelse bedre kjent som "Gjenopprettelsesbevegelsen". Bevegelsen rommet etter hvert mange teologer, forfattere og politikere. Verdt å merke seg var blant annet biskopen av Bristol, Thomas Newton. Han mente jødene skulle føres tilbake til Jerusalem og sitt land, og han fordømte anti-jødiske holdninger som det var så mye av på den tiden.

I det 19. århundre fortsatte bevegelsen å samle store personligheter og en av dem var Anthony Ashley Cooper, Jarl av Shaftesbury. Han bemerket blant annet i sine dagbøker at tiden snart var inne for jødernes retur til Palestina. Den britiske offiser, konsul og diplomat, Charles Henry Churchill, var en nidkjær talsmann for etableringen av en jødisk stat i Palestina. I 1841 skrev han et brev til den jødiske filantrop Moses Montefiore der han uttalte: "... Jeg anser objektet for å være helt oppnåelig. Men to ting er nødvendig. For det første, at jødene vil selv

ta opp saken enstemmig. For det andre, at de europeiske makter vil hjelpe dem i deres synspunkter” Charles H. Churchill regnes som den første til å utarbeide en politisk plan for en jødisk stat i det ottomanske Palestina.

En annen populær skikkelse i gjenopprettelsesbevegelsen var George Gawler (1796-1869). Han skrev i en bok fra 1845 at, ”jødene skulle fylle de øde byer og områder av Palestina”.

Mot slutten av 1800-tallet ser en stadig flere prominente menn som var involvert i kristen sionisme. Menn som den britiske industrialist, Edward Cazalet (1827-1883), Lawrence Oliphant (1829-1888), og amerikaneren, William E. Blackstone. Blackstone ble en gang kalt den kristne "Father of Zion". Men den kanskje mest interessante av dem alle, var imidlertid William H. Hechler (1845-1931). Hechler var kapellan ved den britiske ambassaden i Wien, og jobbet tett med Theodor Herzl, som anses å være den jødiske statens grunnlegger. Faktisk viet Hechler 30 år av sitt liv til den store oppgaven med å realisere det sionistiske mål; opprettelsen av en jødiske stat i Palestina. Dessverre døde han bare sytten år før dette ble en realitet. Hechler deltok på den første sionistkongressen i Basel, Sveits, i august 1897 hvor også grunnsteinen til den nyrestaurerte jødiske staten ble nedlagt.

Helt fra begynnelsen av det 20-århundre var kristne sionister med i forkant av kampen på vegne av det jødiske folk. Deres innflytelse på statsmenn og menn med makt var stor. Det er ingen hemmelighet at denne innflytelsen spilte en stor rolle i å produsere Balfour-erklæringen fra 1917, der George V's regjering uttrykte at de: ”så med fordel på etableringen av et jødisk nasjonalhjem" i Palestina.

Andre kjente kristne sionister var navn som, Charles Orde Wingate, John Hayes Holmes, professor Reinhold Niebuhr og Corrie Ten Boom som med stor personlig risiko reddet jøder fra hendene til nazismen under den andre verdenskrig.

Alle disse mente at Skriften lovet en gjenopprettelse av den jødiske staten. De fleste av dem døde i håpet, men noen, som Corrie Ten Boom overlevde Holocaust og fikk se det umulige bli virkelighet; Israel ble en nasjon.

Vekkelse og endring

Den viktigste årsaken til endring var at folk begynte å lese Bibelen selv. En må som kjent godt ut på 1800-tallet før man kan snakke om noen generell folkeopplysning på bakgrunn av det skrevne ord. Som et eksempel fra Norge, er det interessant å se at ¹haugevekkelsen satte fart i folks leselyst. Hans skrifter ble etter hvert trykket i tilsammen 250 000 eksemplarer. Og det i en tid hvor i utgangspunktet bare 10 % av Norges befolkning med omtrent 1 000000 innbyggere kunne lese og skrive (1801)! Med en slik situasjon, tror jeg vi kan si, at det var 1800-tallets vekkelse med fokuset på å forstå skriftene, som skapte endringene. Europas presteskap begynte etter hvert å miste sin posisjon som eneste fortolker av De hellige skrifter og de ulike kristne bevegelser betonet i stadig sterkere grad viktigheten av å kjenne skriftens Ord.

¹ *Haugianerne ble ofte kalt "Lesere". Nå er ikke haugianerne spesielt kjent for opplysning i det profetiske ord, men det var mye annet av Guds Ord som ble belyst under dem. Med de engelske vekkelsene på 1800-tallet begynte en ny og frisk undervisning i Det Gamle Testament og mye av fokuset var på det profetiske ord.*

Kristen sionisme har en lang historie, og i dag har bevegelsen vokste til å omfavne millioner av kristne over hele verden. Kristne sionister tror at de som søker Israels fred, er de som i det lange løp også jobber for verdens fred (Jesaja 2: 1-4).